

Značaj i uloga veterinarara na mjestu događaja na kojemu su ozlijeđene ili stradale životinje

The importance and role of veterinarians at the crime scene where animals are injured or killed

Severin, K.*, P. Džaja, Ž. Radmilović, D. Agičić, J. Žunić, D. Konjević

Sažetak

Sudjelujući u rješavanju brojnih slučajeva uvidjeli smo da je stjecanje vjerodostojne materijalne istine katkad ugroženo upravo zanemarivanjem važnosti mjesta događaja, i to ne samo od strane očvidnog tijela, nego i veterinarara koji se u različitu svojstvu mogu naći u prilici sudjelovati u pojedinačnom istraživačkom procesu ili organizirati cjeloviti postupak. Stanje na mjestu događaja i informacije koje se mogu utvrditi isključivo na mjestu događaja od iznimne su važnosti. To stanje u stvarnosti predstavlja kompleks neponovljivih materijalnih odraza događaja koji se istražuje. Tragovi, a posebno oni biološkog podrijetla, podložni su promjenama, koje će se pojaviti s vanjskim utjecajima ili bez njih. Tek njihovim pravodobnim i interdisciplinarnim istraživanjem i osiguravanjem ostvarit će se željeni cilj. Stoga, glavni cilj ovoga rada jest pokazati važnost cjelokupnog postupka istraživanja mjesta događaja s posebnim osvrtom na ulogu veterinarara, što ćemo potkrijepiti primjerima iz prakse.

Ključne riječi: istraživanje mjesta događaja, tragovi biološkog podrijetla, sudsko veterinarstvo

Abstract

Taking part in resolving many cases, we have noticed that obtaining credible material evidence is sometimes endangered precisely by neglect of the importance of the crime scene, not only by the inspection services, but also by veterinarians who may find themselves in a situation where they are taking part in an investigation process or organizing the entire procedure. The situation at the crime scene, and the facts that may be established exclusively at the crime scene are extremely important. These situations in reality represent complex and unrepeatable material reflections of the incident being investigated. Traces, especially those of biological origin, are subject to change, which will occur both from external influences and without them. Only timely and interdisciplinary investigation and safe-guarding will lead to the desired goal. Therefore, the main aim of this study is to show the importance of the entire procedure of investigating the crime scene, with special reference to the role of veterinarians, which we will support with examples from practice.

Key words: crime scene investigation, biological traces, forensic veterinary medicine

Dr. sc. Krešimir SEVERIN, dr. med. vet., izvanredni profesor, dr. sc. Petar DŽAJA dr. med. vet., redoviti profesor, Zavod za sudsko i upravno veterinarstvo, dr. sc. Dean KONJEVIĆ, docent, Dipl. ECZM (WPH), Zavod za veterinarsku ekonomiku i epidemiologiju, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Želimir RADMILOVIĆ, univ. spec. crim., Policijska akademija Zagreb; Damir AGIČIĆ, dr. med. vet., Veterinarski ured Slavonski Brod, Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane; Jakov ŽUNIĆ, dr. med. vet., Institut Ruđer Bošković; *e-mail: severin@vef.hr

Uvod

Mjesto događaja jest područje na kojemu se zbio određeni događaj. U užem smislu radi se o prostoru u kojemu se nešto dogodilo, na kojemu se odvijala radnja, zbivanje, akcija, odnosno događaj koji se po svojim karakteristikama može podvesti pod neku zakonom nedopuštenu, nezakonitu radnju (Radmilović, 2008.). Pojam mjesta događaja opće je prihvaćen, mada bi u širem smislu trebalo rabiti pojam predmeta očevida. Naime, očevid se zaista najčešće veže uz utvrđivanje činjenica na mjestu događaja, ali može se poduzimati i na osobama, tijelima i predmetima. Mjesto događaja ujedno povezuje i sve njegove sudionike. U kontekstu ovoga rada mjesto događaja odnosi se na protupravne radnje vezane uz počinjenje kaznenog djela i/ili prekršaja te na druge štetne radnje koje bi za posljedicu mogle imati pokretanje parničnog postupka. Premda se radi o najčešće rabljenom pojmu u kriminalistici (određuje događaj kriminalnog karaktera), on u današnje vrijeme ima definitivno mnogo šire značenje. Naime, ono je najvažniji izvor relevantnih informacija (materijalnih i personalnih) među kojima su i one temeljem kojih se utvrđuje činjenično stanje iz kojega proizlazi materijalna istina, te se osiguravaju izvori dokaza za sudski postupak.

Kako bi se što bolje pokazao interes veterinarske struke za mjesto događaja, dužni smo razmotriti prilike u kojima ono može biti od presudne važnosti, tj. kada životinja kao objekt, odnosno *počinitelj* ili žrtva, čini njezin neizostavni dio. Ne želeći umanjiti važnost mjesta događaja za provedbu veterinarske djelatnosti i prosudbu odgovornosti veterinaru, u ovom radu naglasak ćemo staviti na životinju. *Životinja*, zauzimajući različit pravni status, može biti predmetom razmatranja počinjenja različitih kaznenih ili prekršajnih djela. Kao objekti prava, u građanskopravnom smislu, životinje se smatraju stvarima, odnosno u smislu *Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima* (Anonimus, 2015.) one su tjelesni dijelovi prirode, različiti od ljudi, koji služe ljudima za uporabu. U tom slučaju, životinje kao stvari imaju novčanu vrijednost i mogu predstavljati dio osobne imovine (Radošević, 2010.). U *Kaznenom zakonu* (Anonimus, 2011.), u poglavlju Kaznena djela protiv imovine (što bi u ovom slučaju bila životinja), nabrojena su mnoga kaznena djela za čije otkrivanje mjesto događaja može biti od presudne važnosti. S druge strane, životinjama se pruža posebna zaštita primjenom *Zakona o zaštiti životinja* (Anonimus, 2006; Anonimus, 2013.a) i *Zakona o veterinarstvu* (Anonimus, 2013.b) te drugih propisa koji uređuju uvjete zaštite i kontrole zdravlja, odnosno zaštitu njihova života i

dobrobiti čime se na neki način priznaje svojevrsni pravni subjektivitet. Na ovaj način posebno se obvezuju čovjek, odnosno vlasnik i/ili posjednik životinje, na veću brigu oko životinja, dok se njihovo usmrćivanje bez opravdanog razloga ili pak teško zlostavljanje, nanošenje nepotrebnog bola ili izlaganje nepotrebnoj patnji smatra kaznenim djelom. Pribrojimo li tomu brojne prekršajne odredbe zakonskih propisa koji uređuju područje držanja, uzgoja i korištenja životinja, temeljito istraživanje mjesta događaja dobiva na još većoj važnosti i može činiti neizostavan dio u rješavanju brojnih protupravnih radnji.

Istraživanje mjesta događaja i uloga veterinaru

Ključan dio svakoga mjesta događaja jest ispravno provedeno istraživanje, odnosno izvođenje istraživačkih postupaka, koji su utemeljeni na suvremenim znanstvenim spoznajama. Spomenuto istraživanje provode stručne osobe koje raspolažu znanjima i vještinama potrebnim za pronalaženje i interpretaciju potencijalnih materijalnih dokaza. Istraživanje mjesta događaja jest cjeloviti istraživački proces koji se od sličnih procesa (naprimjer kliničke pretrage životinja ili razudbe lešina) razlikuje jedino po tome što istodobno uključuje:

- pridržavanje standardiziranih postupaka i protokola
- primjenu općeprihvaćenih veterinarskih i forenzičkih postupaka/tehnika koje izvode stručne osobe
- pažljivo dokumentiranje materijalnih tragova
- pridržavanje pravila nadzora kretanja svih tragova koji su prikupljeni na mjestu događaja
- izradu detaljnog i sveobuhvatnog izvješća koje mora biti razumljivo sudu i svim strankama u postupku (Sinclair i sur., 2006).

Iz navedenoga je vidljivo da se radi o posebnom području forenzičkih znanosti koje se definira kao primjena sveukupnih znanstvenih spoznaja, uključujući spoznaje iz veterinarske medicine, s ciljem davanja odgovora na sporna pitanja u okviru postupovne radnje i/ili sudskoga slučaja. Odgovor na temeljno pitanje svake istrage koje glasi: **Što se zapravo dogodilo?**, moguće je dati nakon sagledavanja svih relevantnih činjenica koje se odnose na prirodu događaja i njegov uzrok. Dakako, neizostavan dio odgovora čine vjerodostojni i pravovaljani materijalni dokazi (stvarni dokazi) koji su izvedeni iz uočenih promjena materijalne prirode kao što su tragovi i predmeti (Bertino i Bertino, 2015.; Modly i sur., 2014.).

Nepisano je pravilo da treba iskoristiti svaku priliku sudjelovanja na mjestu događaja čime se osigurava bolje sagledavanje cijeloga događaja i povezivanje pojedinih elemenata (npr. raznolikost materijalnih dokaza, iskazi svjedoka i dr.) u jednu logičnu priču koja postaje temelj za svaki pravni slučaj (Munro i Munro, 2008., Cooper i Cooper, 2013.). Zbog specifičnosti vezanih uz životinje važne činjenice ili dokazi mogu se zanemariti, odnosno pogrešno protumačiti ili podcijeniti, poglavito ako istraživački postupak provodi nestručna osoba. Uključivanje stručnjaka iz područja veterinarske medicine u samom početku takve jedne istrage omogućuje prepoznavanje i analizu, ali i procjenu svih relevantnih dokaza.

Svakako treba naglasiti da istraživanja mjesta događaja koja se tiču životinjskog svijeta mogu započeti tek kada se utvrde okolnosti događaja (iskaz svjedoka, prijava nadležnom tijelu od nepoznate osobe) te po kojoj će se osnovi ono provoditi. Naime postoje stanovite razlike koje su u međuovisnosti s mjerodavnim zakonodavstvom: kazneni ili prekršajni postupak te inspekcijski nadzor na temelju *Zakona o veterinarstvu*, *Zakona o zaštiti prirode* i *Zakona o zaštiti životinja* (treba spomenuti i propise koji se odnose na dokazne radnje i kriminalističko istraživanje u kaznenom postupku, poput *Zakona o kaznenom postupku* i sl.). Neke od najčešćih prigoda koje zahtijevaju uključivanje veterinaru u svojstvu vještaka ili stručnog svjedoka na mjestu događaja su: napad životinje na čovjeka ili drugu životinju; nalet vozila na životinju; krijumčarenje živih ugroženih i zaštićenih divljih životinja ili dijelova njihovih tijela, kao i pri sumnji na zanemarivanje i/ili zlostavljanje životinja, uključujući protupropisno usmrćivanje. Osim toga, ne treba smetnuti s uma da veterinar može pri svakodnevnom obavljanju svoje djelatnosti provoditi radnje karakteristične za mjesto događaja, poput prikupljanja podataka o uvjetima držanja i sl. (hranidba, njega, način i zoohigijenski uvjeti držanja, atmosfere prilike, uvjeti prijevoza i dugo). Takvi podaci, vezani uz samo mjesto boravka, mogu se prikupljati pri dijagnostici bolesti ili utvrđivanju uzroka uginuća. Oni su napose važni kada se radi o slučajevima iznenadnog uginuća (kojemu nisu prethodili uočljivi kliničkih znakovi bolesti – otrovanja, udar električne energije) ili u rješavanju sporova vezanih uz kupoprodaju i osiguranje životinja.

S obzirom na nadležnost i utjecaj veterinaru u istraživanju mjesta događaja, moguća su, kao što je ranije napomenuto, dva osnovna scenarija. U prvome, veterinar dolazi na temelju naloga državnog odvjetnika ili druge osobe koja vodi očevid na mjestu događaja. U ovom slučaju životinja pretežno

nije glavni objekt istrage, no može pomoći u njegovu rješavanju, npr. *na mjestu događaja kaznenog djela teškog napada koji je imao za posljedicu smrt osobe ili oštećenje imovine, koje se povezuje s prisutnošću životinje (pas je ustrijeljen u istoj kući u kojoj su ustrijeljeni ukućani, lešine životinja nađene su na mjestu počinjenja terorističkog napada, prometna nesreća u kojoj je smrtno stradao vozač nakon naleta na divljač)*. U drugom scenariju veterinar je prva osoba na mjestu događaja koja koordinira daljnje postupke te, ovisno o okolnostima, o tome obavještava policiju. U najvećem broju slučajeva radi se o veterinarskim inspektorima koji se svakodnevnim provođenjem inspekcijskih nadzora, bez obzira na to radi li se o redovitim, ciljanim ili nadzorima po prijavi, mogu naći u situaciji kada se jedino istraživanjem mjesta događaja dolazi do relevantnih činjenica na temelju kojih konstatiraju postojanje povrede propisa koji predstavljaju prekršaj ili kazneno djelo, npr. *zanemarivanje i zlostavljanje životinja (životinje zatečene na farmi koje su lošeg zdravstvenog i gojnog stanja zbog nedostatne i/ili neprikladne hrane te loših uvjeta držanja; nanošenja ozljeda i bola životinji sa smrtnim ishodom)* (Cooper i Cooper, 2007.). Nadležnost veterinaru na mjestu događaja, do dolaska očevidnog tijela, odnosi se na mjere u kriminalistici poznate pod pojmom osiguranja mjesta događaja, a konkretno na uspostavu strukture nadležnosti i odgovornosti sudionika, utvrđivanje veličine i lokacije, obilježavanje mjesta prikladnim trakama i oznakama (po potrebi), te mjere očuvanja kratkotrajnih i promjenjivih tragova (krv, tkivo, dlake i sl.), uz poželjno dokumentiranje (opisivanje, tehničko snimanje). Nakon početka očevida veterinar će svojim znanjem i vještinama pridonijeti prikupljanju, dokumentiranju i osiguravanju materijalnih tragova, izvođenju rekonstrukcije i pokusa poput analize krvnoga traga, utvrđivanja postmortalnog intervala i entomološke analize, kliničkog pregleda životinje, razudba lešine. Svojim stručnim savjetima uputit će očevidno tijelo na način postupanja s materijalnim tragovima u smislu njihova pravilnog aserviranja te uspostavljanje i održavanje primjerenog lanca nadziranja (engl. *chain of custody*) kretanja tragova. U svim slučajevima kada veterinar nije nadležan za mjesto događaja, on mora s glavnim istražiteljem razmotriti slučaj i razraditi plan istraživanja, postupak s tragovima i životinjama, odnosno lešinama. Važno je zabilježiti sva opažanja koja se tiču mjesta i životinja. Iako veterinar na mjestu događaja u najvećem broju slučajeva izvodi radnje i postupke vezane uz prepoznavanje, prikupljanje, pregled i procjenjivanje, prije svega bioloških tragova (uključujući i živu životinju i lešinu), ovisno o okolnostima događaja od njega se može zatražiti da

koordinira rad veterinarskih ekipa ako i kada dođe do ozljeđivanja većeg broja životinja, odnosno da sudjeluje u trijaži ozljeđenih životinja ako im se može pomoći ili usmrti one kojima zbog težine ozljeda treba spriječiti daljnju patnju i bol (Merck, 2012.).

Ovdje valja pojasniti da veterinarski stručnjaci – veterinari iz veterinarskih organizacija ili veterinarski inspektori pristupaju mjestu događaja u pravilu na poziv policije, bilo da pruže određenu pomoć životinjama bilo kao stručni svjedoci koji pomažu pri očevidu, a i kao inspektori koji administrativno obrađuju određeni događaj. Kako veterinarstvo nije organizirano kao zdravstvo – plaćanjem iz državnog proračuna, veterinarski stručnjaci iz veterinarskih organizacija za takav svoj rad imaju pravo na naknadu po redovitim važećim cijenama Hrvatske veterinarske komore, za neke zahvate i postupke na trošak posjednika ili građanske osobe, a za neke na trošak Ministarstva unutarnjih poslova.

Iskustvo nam govori da prvi poziv na mjesto događaja ili obavijest o nekom događaju koji zahtijeva nazočnost veterinarskih stručnjaka veoma često ne daje dovoljno informacija. U pravilu se dobije veoma jednostrana slika, gotovo s već izrečenom presudom ili barem zaključkom o krivnji. Konkretno, kod napada na ovce, posebno izmještene izvan naselja, obično se okrivljuju čagljevi, što u pravilu bude demantirano. Kod trovanja životinja iznose se paušalne ocjene o vrsti otrova, sve u sferi čiste spekulacije, kod ozljeda na psima one se redovito preuveličavaju, pri napadu životinja na ljude ozljede se uveličavaju ili minimaliziraju i slično.

Upravo zbog toga nužno je naglasiti sljedeće:

- na mjesto događaja valja pristupiti *bez ikakvih predrasuda*; sve što smo čuli u prijavi treba uzeti s rezervom i prihvatiti, osim adrese kako bismo mogli naći to mjesto
- na mjestu događaja treba skupiti što više podataka, ali onda u trijažnom postupku diskretno zamenariti one neutemeljene ili one koji se ne mogu dokazati, te se držati potpuno objektivne istine koju sami utvrdimo
- veterinar iz veterinarske ambulante treba mjestu događaja pristupiti pomno opremljen (čitač mikročipova, kirurška oprema, lijekovi, sredstvo za eutanaziju, zaštitna odijela, oprema za uzorkovanje).

Tek na temelju skupljenih činjenica, izjava, dokaza i uzoraka valja postupiti svatko u svome smjeru: veterinar u donošenju dijagnoze i liječenja ili patoanatomskog nalaza, a inspektor na temelju toga započeti administrativni postupak.

Kaznenopravni aspekt mjesta događaja

Zakonom o kaznenom postupku (Anonimus, 2013.c) propisane su dokazne radnje, odnosno radnje kojima se osiguravaju dokazi važni za provedbu kaznenog postupka. Jedna od takvih dokaznih radnji jest i istraživanje mjesta događaja, odnosno očevid. Očevid se definira kao radnja kojom se činjenice u postupku utvrđuju ili razjašnjavaju opažanjem vlastitim osjetilima i njihovim pomagalicama. Prema zakonskoj definiciji ciljevi očevida jesu utvrđivanje (dokumentiranje, osiguranje, fiksiranje) i razjašnjavanje (istraživanje, usmjeravanje, provjera) činjenica. Očevid, ovisno o težini kaznenog djela i drugim okolnostima, mogu obavljati državni odvjetnik, kriminalistički istražitelj, policija i sud.

Zakonodavac, uvažavajući okolnosti na mjestu događaja koje mogu nadilaziti stručne kompetencije očevidnog tijela, propisuje mogućnost traženja stručne pomoći od strane stručnjaka (kriminalističko-tehničke, prometne ili druge struke), koji će kao dio očevidnog tima poduzeti pronalaženje, osiguravanje ili opisivanje tragova, obaviti potrebna mjerenja i snimanja, izraditi skice ili prikupiti druge podatke (Anonimus, 2013.c). Na mjesto događaja može se pozvati i sudski vještak ako bi njegov uvid u stanje na mjestu događaja bio koristan za davanje nalaza i mišljenja.

Kod kaznenih djela u čijem počinjenju na bilo koji način sudjeluje životinja, u pravilu će biti potrebna i stručna pomoć veterinara koji u nastavku postupka može biti postavljen za sudskog vještaka (stalan ili *ad hoc*). Trebalo bi razlikovati dvije pozicije u kojima se može naći veterinar u vezi s kaznenim djelom i mjestom događaja. Prva je situacija ona gdje veterinar tijekom obavljanja svog svakodnevno posla posredno ili neposredno dođe do spoznaje o mogućnosti postojanja kaznenoga djela. U takvom slučaju veterinar treba biti upućen kako se ponašati da bi osigurao relevantne izvore materijalnih (materijalnih tragova) i personalnih (iskaza osoba, svjedoka) dokaza i na taj način ostvario preduvjete za uspješnu provedbu daljnjeg postupka (očevida i dr.). Druga je pak situacija u kojoj neko drugo tijelo u već započeto istraživanje mjesta događaja procijeni potrebnim uključiti veterinara kao stručnu pomoć i/ili vještaka.

Postupci na mjestu događaja

Mjesto događaja u pravilu koincidira s kaznenopravnim pojmom mjesta počinjenja. Pri određenju mjesta događaja treba imati na umu da se ono ne ograničava samo na tzv. uže mjesto događaja (mjesto počinjenja), već da obuhvaća i svako drugo mjesto ili predmet na kojemu se mogu pronaći tragovi i dru-

Zapisek po naletu motornog vozila na divljač

Podaci po primitku obavijesti ili nalazu o naletu motornog vozila na divljač (označiti i upisati)

Dojava ☐	Sudionik ☐	Nalaz po ophodnji ☐
Datum:	Vrijeme dojave/nalaza:	
Mjesto:	Vrijeme događaja:	
Ime i prezime sudionika:		
O događaju obaviješteni su:		
Nadležna policijska postaja – očevid ☐	Policijski službenik/ci:	
	Vještak (prometni, mjesta događaja...):	
Osiguravajuće društvo Lovišta – procjena štetnog događaja ☐	Kontakt osoba:	

Osigurati mjesto događaja kako bi se osigurao nesmetani promet i sačuvali potencijalni materijalni dokazi!

Mjesto događaja – fotografiranje (označiti)

Situacija prometnice s obzirom na mjesto događaja	
☐	U smjeru kretanja vozila: daleki plan (okoliš) ☐ ; krupni plan (prema mjestu događaja) ☐
☐	Suprotno mjestu kretanja: daleki plan (okoliš) ☐ ; krupni plan (prema mjestu događaja) ☐
Stvarno mjesto događaja (mjesto naleta vozila)	
☐	daleki plan (okoliš) ☐ ; krupni plan (prema mjestu događaja) ☐
Divljač – označiti poziciju s obzirom na smjer kretanja vozila i pretpostavljenog kretanja divljači	
☐	daleki plan (cijela lešina, više pozicija) ☐ ; krupni plan (sve vidljive promjene i ozljede) ☐
☐	krupni plan – tragovi kretanja divljači ☐
Vozilo – označiti poziciju s obzirom na smjer kretanja vozila i pretpostavljenog kretanja divljači	
☐	daleki plan (cijelo vozilo prema mjestu oštećenja) ☐ ; krupni plan (mjesto oštećenja, više snimaka) ☐
☐	krupni plan – označiti biološki trag (krv, dlaka, druga tkiva... više snimaka) ☐

Mjesto događaja – prikupljanje tragova (označiti i upisati)

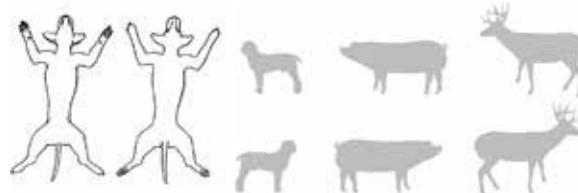
Ovisno o situaciji!
Policijski službenik MORA uzeti službeni uzorak kada postoje sumnje na okolnosti događaja i/ili kada na mjestu događaja ne nalazimo divljač! Obavezno zahtijevati dovoljno veliki ili dvostruki uzorak za ponovljene analize.
Prije prikupljanja obavezno fotografiranje!

Biološki trag	
☐	Krv ☐ ; na vozilu ☐ ; na mjestu događaja ☐ ; ostalo ☐
Opis:	
☐	Dlaka ☐ ; na vozilu ☐ ; na mjestu događaja ☐ ; ostalo ☐
Opis:	
☐	Ostala tkiva ☐ ; na vozilu ☐ ; na mjestu događaja ☐ ; ostalo ☐
Opis:	

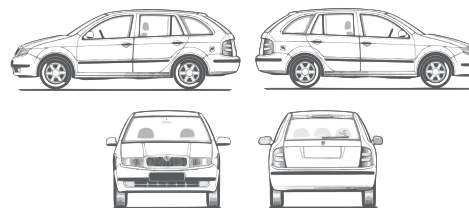
Trag vozila	
☐	Podvozja (ulje podvozja, boja...) ☐ ; na divljači ☐ ; na mjestu događaju ☐ ; ostalo ☐
Opis:	
Trag divljači	
Opis:	

Mjesto događaja – utvrđivanje visina (označiti i upisati)

Visina divljači (bez promjene stanja lešine)	
Vrsta divljači:	Procijenjena starost:
Pretpostavljenog mjesta udara:	
Grebena:	
Tjemena glave:	

Visina mjesta oštećenja vozila	
Tip i marka vozila:	
Opis mjesta mjerenja:	

Napomene:

Slika 1. Primjer provjerne liste za mjesta događaja u kojima je predmet istraživanja nalet motornog vozila na divljač

ge važne okolnosti (Radmilović, 2008.) Stoga uvijek treba imati na umu da svako mjesto događaja ima pravnu važnost te bi svaki utjecaj na njegovu promjenu trebalo minimalizirati. U najmanju ruku, svaki posjet mjestu treba pomno isplanirati te s povećanom pažnjom izvesti svaki planirani postupak. Eventualne izmjene treba registrirati, kako bi se u kasnijem postupku tragovi takvih promjena moglo razlikovati od izvornih tragova. Pritom su iskustvo i stručnost istražitelja i drugih aktivnih sudionika u istraživanju ključne odrednice za uspješno rješavanje svakoga pojedinog slučaja (Cooper i Cooper, 2013.). U nekim slučajevima posjetu mjestu događaja prethodi izdavanje sudskog naloga za pretragu ili očevid na ime mjerodavnog tijela (policijski službenik, carinski službenik, veterinarski inspektor). S obzirom na to, od svakog sudionika zahtijeva se postupanje po ovlastima mjerodavnog tijela (glavna osoba nadležnog tijela ili istražne jedinice koja je odgovorna za mjesto događaja – glavni istražitelj) i usklađivanje s njegovim uputama.

Mjesto događaja s obzirom na terenski rad moguće je podijeliti u *Planirano*, za koje je poznata točna

lokacija i okolnosti događaja čime istražitelj ili sudski vještak, odnosno stručni svjedok, unaprijed planira obilazak i potrebnu opremu. S druge strane *Opportunističko* mjesto događaja obilježava neočekivani događaj, gdje uz početnu informaciju o nalazu lešine ili ozlijeđene životinje nemamo drugih podataka. Ova situacija katkad traži improvizaciju na mjestu događaja (posuđivanje opreme i instrumenta od lokalne veterinarske stanice, osiguravanje prikladnog mjesta za izvođenje razudbe ili druge analize koja zahtijeva hitnost postupka) (Cooper i Cooper, 2007.). U svakom slučaju, prije dolaska potrebno je izdvojiti stanovito vrijeme za pripremu. Dobro je unaprijed imati pripremljen popis bitnih stavki nužnih za rad bez obzira na to radi li se o pregledu žive ili ozlijeđene životinje ili pak o razudbi lešine, koji se po potrebi nadopunjava ovisno o okolnostima događaja i podacima s terena (npr. nalet vozila na životinju koja je preživjela, no trpi jak bol zbog prouzročene ozljede, nalaz većeg broja uginulih životinja pod sumnjom otrovanja i drugo). Odlazak na mjesto događaja mora se organizirati što je prije moguće jer svakim

odgađanjem potencijalni dokazi mogu promijeniti svoja svojstva ili postati neupotrebljivi djelovanjem čimbenika okoliša kao što su sunčeva svjetlost, vjetar, oborine itd.

Nakon dolaska na mjesto događaja i neposredno prije njegove obrade, odnosno faze istraživanja, potrebno se pobrinuti za sigurnost svih sudionika istrage kada postoji ugroza njihova zdravlja (potencijalna opasnost od zoonoza ili agresivnih životinja koje mogu ozlijediti). Zaštitna sredstva, uz funkciju zaštite zdravlja osoba na mjestu događaja, istodobno trebaju osigurati i mjesto događaja od kontaminacije. Ozlijeđenim životinjama dužni smo pružiti adekvatnu pomoć kako bismo uklonili ili umanjili daljnji bol i patnju, i to i onda kada time ugrožavamo izvođenje materijalnog dokaza. Katkad to podrazumijeva i postupak usmrćivanja teško ozlijeđenih životinja. Razumije se, istraživanje mjesta događaja vezanog za čovjeka ima prioritet nad onim vezanim uz životinje te bi trebalo izbjegavati ulazak u mjesto događaja na vlastitu inicijativu u slučajevima kada ono sadržava ili bi moglo sadržavati dokaze vezane uz kaznena djela protiv čovječnosti, života i tijela.

Sama faza istraživanja započinje razgledavanjem mjesta pronalaska lešine, traga ili boravka životinje i prikupljanjem svih korisnih informacija o okolnostima događaja (izjave sudionika i svjedoka događaja) s ciljem stvaranja cjelokupne slike koja će odrediti daljnje postupanje vezano uz prikupljanje materijalnih tragova i/ili izvođenje specifičnih istražnih radnji iz kojih će oni proizaći (cjeloviti klinički pregled žive životinje ili razudba lešine, analiza krvnoga traga, analiza entomološkog nalaza na životinji i oko nje) (Munro i Munro, 2011; Newberry i Munro, 2011). Nakon toga, kada već možemo donijeti neke preliminarne zaključke, slijedi službeno, sustavno i organizirano pretraživanje mjesta tijekom kojega će se svaki pronađeni trag prikladno obilježiti, a potom i dokumentirati. Dokumentiranje se prije svega odnosi na *fiksiranje* zatečenog stanja trajnim bilježenjem svih uočenih materijalnih tragova fotografiranjem, snimanjem i skiciranjem, uključujući njihovo detaljno opisivanje. Nakon ovoga prvog, statičnog, slijedi dinamični način pregleda mjesta događaja tijekom kojega se prikupljaju materijalni tragovi važni za slučaj. Za prikupljanje dokaza potrebna je odgovarajuća oprema, a od velike su koristi prikladni protokoli za određenu vrstu traga (Slike 1-3.). Bitan dio zaštite istovjetnosti i nepovredivosti svakoga traga, a time i njihova dokazna vrijednost, jest pakiranje, označavanje i priprema za transport u odgovarajući analitički ili forenzički laboratorij. Valja naglasiti da osoba koja je prikupila dokaz mora uvijek biti spremna dati iskaz vezan za

Slika 2. Set za razudbu koji sadržava sljedeće: noževe za razudbu različitih veličina, metalni nož, dlijeto za otvaranje lubanje, čekić, škare za crijeva – enterotom, kliješta za kosti – kostonom, metalne anatomske i kirurške pincete različitih veličina, jednokratne plastične pincete, skalpele s izmjenjivim sterilnim nožićima, sonde metalne i plastične različitih dužina, igle različitih dužina, brizgalice, bocu s fiksativom za tkiva (10 % puferrirani neutralni formalin), metalne i plastične fiksne mjerke, mjerne vrpce, radnu ploču za rezanje tkiva, rukavice za jednokratnu upotrebu, zaštitne naočale, zaštitnu pregaču, oznake, naljepnice za označavanje uzoraka s jedinstvenim barkodovima, plastične sterilne posudice različitih veličina za pohranu uzoraka te SLR digitalni fotoaparatus s objektivom i bljeskalicom.

način prikupljanja, čuvanja i pohrane dokaza (Severin i sur., 2013.). Isto tako, svaki trag mora biti popraćen evidencijskom listom kretanja materijalnog traga čime se osigurava stalan nadzor i sprječava zlonamjerna kontaminacija, promjena ili zamjena traga. Naime, tim je postupkom u svakom trenutku poznat posjed traga, jer se na istom obrascu evidentiraju sve osobe koje su došle u doticaj s njim te gdje je on pohranjen i u kakvom je stanju preuzet. Svi se tragovi moraju sačuvati za potencijalna pretraživanja. Razumije se da to neće biti uvijek moguće za sve one koji se s vremenom mijenjaju i gube svoja obilježja. Stoga, samo će temeljito i sveobuhvatno istraživanje, koje se izvodi bez odgađanja, spriječiti mogući rizik od nepovratnog gubitka relevantnih dokaza.

Poznate su brojne vrste tragova (biološki, kemijski, fizikalni i ostali) od kojih je s našeg gledišta najvažniji biološki trag. Najčešće se od bioloških tragova analiziraju tragovi krvi, sline, sjemene i drugih tjelesnih tekućina tekućine, dlaka, tkivo, kosti i zubi (Zević, 2004.). Za svaki od tih tragova postoje pravila kojih se moramo pridržavati pri prikupljanju i pohrani. Ona se mogu razlikovati i za isti trag, što ovisi o postupku analize koja će se zahtijevati. Iako postoji više načina razvrstavanja dokaznog materijala, od posebnog je interesa onaj koji navode Lee i suradnici (2001.), gdje se dokazi dijele prema prirodi nastanka na *prolazne, ovisne o uvjetima, obrazne, prijenosne i povezive – asocijativne*. **Prolazni** su vezani za dokaze koji s vremenom nestaju ili se mijenjaju, kao što je izjednačavanje temperature tijela s temperaturom okoliša te truljenje i raspadanje leša. **Ovisni o uvjetima** (uvjetni) odnose se na djelovanje ili događaj koji može biti prolazan, kao što je mrtvačka ukočenost leša, vremenske prilike, entomološki nalaz na lešu i oko njega te sadržaj probavnog trakta. **Obrazni** se odnose na dokaze s karakterističnim obilježjima kao što je ugrizni otisak, trag krvi, oblik rane prouzrokovane djelovanjem tupe, oštre sile ili vatrenim oružjem. **Prijenosni** dokazi su oni koji to postaju fizičkim kontaktom, kao što su vlakna, dlake ili biljni materijal. **Povezivi** (asocijativni) dokaz jest svaki onaj koji povezuje žrtvu ili osumnjičenika s mjestom događaja ili međusobno.

Kada se radi o mjestima događaja na kojima se osim bioloških tragova životinjskog podrijetla ne nalaze žive životinje ili lešine, službenici ekipa za očevid u najvećem broju slučajeva bit će sposobni i bez suradnje veterinaru prikupiti većinu različitih bioloških tragova, jer u današnje vrijeme raspolažu potrebnom opremom i znanjem. To ne isključuje savjetovanje s veterinarom područne veterinarske organizacije ili dijagnostičke ustanove koji, s obzirom na utvrđene činjenice i okolnosti događaja, može pretpostaviti prisutnost nekih tragova te predložiti pretrage i analize kojima bi se pomoglo u rješavanju slučaja. Danas je gotovo postalo pravilo da kada se zatekne živa životinja ili lešina, voditelji ekipa pozivaju veterinare ili veterinarske inspektore područnih veterinarskih ureda od kojih traže pomoć, prije svega zbog njihova zbrinjavanja. U tim prilikama veterinarski djelatnici moraju biti svjesni odgovornosti oko propuštanja stjecanja dokaza te su, kada se god pokaže potreba, dužni zahtijevati utvrđivanje zdravstvenog stanja žive životinje i uzroka uginuća lešine. Ako postoji opasnost od gubitka dokaza samim izmještanjem životinja ili lešine, veterinar može, pod određenim uvjetima, izvesti klinički pregled ili razu-

Slika 3. Set za uzimanje bioloških tragova koji sadržava slijedeće: rukavice za jednokratnu upotrebu, metalne i jednokratne plastične pincete, skalpele s izmjenjivim sterilnim nožićima, vatrane sterilne štapiće (obrisni štapići), stalak za sušenje izuzetih uzoraka, bočicu s pročišćenom destiliranom vodom, bočicu sa sredstvom za dezinfekciju, FTA – kartice, igle, brizgalice ili Vacutainer sustav s EDTA epruvetama, naljepnice za označavanje uzoraka s jedinstvenim barkodovima, papirnate vrećice različitih veličina za pohranu uzoraka, plastične sterilne posudice različitih veličina za pohranu uzoraka, pribor za pisanje i označavanje te upute za prikupljanje različitih bioloških tragova/dokaza

dbu na mjestu događaja (gotovo se uvijek radi o djelomičnom pregledu koji će završiti na nekom dugom mjestu u primjerenijim uvjetima kao što je ordinacija ili razudbena dvorana). Tako, naprimjer, kliničkim pregledom ozlijeđene životinje osim što utvrđujemo potrebu za kakvom hitnom intervencijom, uočavamo i možebitne dokaze koji se lako mogu izmijeniti svakom daljnjom manipulacijom sa životinjom (npr. tragovi sline ili krvi životinje koja je počinila napad). Iste dokaze preporučljivo je prikupiti od uginulih životinja na mjestu događaja te vanjskim pregledom lešine utvrditi pokazatelje na temelju kojih možemo odrediti postmortalni interval (PMI), vrijeme od smrti do pronalaska lešine. U idealnim slučajevima veterinar bi trebao izmjeriti rektalnu temperaturu lešine odmah nakon dolaska te svakoga sata tijekom tri do šest sati, kako bi se ustanovila brzina hlađenja ili zagrijavanja s obzirom na uvjete okoliša (Merck,

2012.). Pritom treba zabilježiti nalazi li se lešina pod izravnim djelovanjem sunčeve svjetlosti ili se nalazi u sjeni, je li zaklonjena ili prekrivena kakvim pokrovom, odnosno jesu li uvjeti okoliša bili promijenjeni tijekom dana. Prije bilo kakve manipulacije na lešini treba utvrditi je li došlo do razvoja mrtvačke ukočenosti skeletne muskulature, i to kojih regija tijela, odnosno je li već uslijedilo njezino popuštanje ili nasilno prekidanje. Od određene su važnosti i promjene nastale slijevanjem krvi te prisutnost znakova truljenja lešine (povećanje volumena tijela, pucanje trbušne stijenke, prljavozelenkasta prebojena mjesta na koži) (Munro i Munro, 2008.). Naposljetku, nakon vanjskoga pregleda potrebno je na primjeren način prikupiti odrasle insekte i njihove razvojne stadije, i to ne samo s tijela lešine nego i s lokacije na kojoj je ona nađena. Entomološki nalaz koji objedinjuje vrstu i starost razvojnih stadija te podudarnost s faunom oko lešine pomaže u utvrđivanju postmortalnog intervala i odgovara na pitanje je li došlo do promjene lokacije (Byrd i Castner, 2000.).

Iskustvo nas uči da se u takvim slučajevima često moramo poslužiti i primijenjenom psihologijom, ali i građanskim odgojem. Nužno je da veterinarski stručnjaci dominiraju mjestom događanja svojom stručnošću te umirujuće nastupaju prema svim sudionicima događaja. Naime, radi se o tome da je u pravilu na licu mjesta situacija veoma napeta. Oštećenik je pod stresom, veoma lako *plane*. Svi bi htjeli instant rješenja i samo očekuju potvrdu svoje zamisli u riječima veterinarskih stručnjaka te zaključke o nečijoj krivnji. U tom slučaju mudro je što manje naglas komentirati, pa i među kolegama, jer postoji objektivna vjerojatnost da ćete biti krivo protumačeni, a toga se treba kloniti. Što manje nepotrebnih kontakata sa strankama, što manje komentara davati i što manje laičkih komentara slušati. Na pitanja stranaka odgovarati šturo i općenito te svima govoriti da moraju čekati pismeni nalaz.

U tim slučajevima često zna doći i do neracionalnih postupaka nazočnih ljudi, pa čak i fizičkog sukoba. Valja se svakako kloniti bilo kakvog fizičkog kontakta te sve djelovanje prepustiti policiji, a ako treba, jasno zatražiti i policijsku zaštitu na koju veterinari imaju pravo temeljem članka 31. Zakona o veterinarstvu.

Činjenice ustanovljene očevidom utvrđuju se Zapisnikom čiji su prilozi tehničke snimke, grafički prikazi (skice i planovi), izvješća stručnih pomoćnika, prikupljena dokumentacija i dr. U pravilu, stručni pomoćnik se u ulozi vještaka poziva na sud kako bi ekspertno svjedočio o svom nalazu na mjestu događaja i sudu pojasnio važne okolnosti.

Prikaz slučaja

U ovom dijelu rada prikazat ćemo potencijalnu ulogu i odgovornost veterinar na mjestu događaja analizirajući tri različita slučaja u kojima su djelatnici Zavoda za sudsko i upravno veterinarstvo sudjelovali u svojstvu sudskih vještaka.

Nalet vozila na srnjaka

U prometnoj nesreći u kojoj je smrtno stradao vozač teretnog vozila nakon naleta na srnjaka bilo je potrebno očitovati se na okolnosti dinamike nastanka štetnog događaja i na okolnosti načina kretanja divljači s obzirom na smjer kretanja, brzinu i stvarnu poziciju tijela životinje u trenutku naleta. Od presudne važnosti za davanje mišljenja bio je nalaz na lešini, odnosno rezultati patoanatomske pretrage lešine te čimbenici okoliša koji su mogli utjecati na neke od nalaza. Nakon završetka očevida prometne nesreće od strane policijskih službenika za očevid i vještaka za cestovni promet, na mjesto događaja izašao je dežurni veterinar područne veterinarske stanice koji je preuzeo lešinu i dostavio je u ustanovu gdje se obavlja razudba. Nakon razudbe obducent zaključuje kako je karakterističan patoanatomski nalaz kod srnjaka posljedica udara motornog vozila te da je uginuće posljedica nastalih ozljeda. Tri skupine nalaza koje govore u prilog tomu su: a) stražnji lijevi ud u području skočnog zgloba neprirodno je okrenut unatrag, a iz rane neposredno iznad zgloba izviruje ulomak potkoljenične kosti; b) u potkožju s lijeve strane lešine nađeni su masivni krvni podljevi koji zahvaćaju cjelokupno potkožje; c) trbušna šupljina sadržava veću količinu djelomično zgrušane krvi, na površini jetre nalaze se brojna podužna puknuća koja ulaze duboko u jetreni parenhim, slezena je lacerirana na dva mjesta, prisutna su brojna krvarenja na serozama ostatka trbušnih organa. Tomu treba pridodati nalaz koji se odnosi na postmortalni interval (vrijeme proteklo od uginuća do nalaza lešine) koji uključuje postmortalne promjene i uočenu infestiranost jajašcima i larvama muha na temelju kojih se pretpostavlja da je od smrti životinje pa do razudbe proteklo 36 – 48 sati, uz napomenu da bi se u određenim okolnostima uočene uznapredovale promjene mogle razviti i ranije (ako je lešina bila pohranjena u izrazito toplom, grijanom prostoru). Kako je od pretpostavljenog vremena nesreće do razudbe prošlo svega 16 – 21 sat, bilo je potrebno proanalizirati sve dostupne činjenice s mjesta nesreće na temelju kojih bi se moglo reći je li vozač naletio na lešinu koja se nalazila na cesti ili na srnjaka u pokretu. Odgovor na ovo pitanje od velikog je interesa za stranke u postupku i bitno utječe na donošenje odlu-

ke od strane suda. Analizirajući fotodokumentaciju s mjesta nesreće koja je nastala 12 – 15 sati od trenutka nesreće, dolazimo do zaključka da se ipak radi o naletu vozila na srnjaka u pokretu. Naime, slike s mjesta nalaza lešine prikazuju intaktni položaj trupa prema dolje, pod koji su podvučeni ekstremiteti, dok je glava zakrenuta prema natrag s jasno vidljivom postmortalnom promjenom ukočenosti poprečno-prugaste muskulature cijele lešine. Pretpostavimo li da je srnjak bio u trku prije smrti, za očekivati je brži, odnosno trenutačni (svega nekoliko minuta) razvoj mrtvačke ukočenosti poprečno-prugaste muskulature te njezino ranije nestajanje. U kontekstu ovoga slučaja u trenutku očevida bilo bi za očekivati nestajanje mrtvačke ukočenosti muskulature lešine koja se ranije koči (glave, vrata) kada bi ona bila stara 32 – 44 sata. Postmortalna infestiranost jajašcima i larvama muha te uznapredovali procesi raspadanja leša (nadutost, pseudomelanoza) nisu uočeni te idu u prilog pretpostavci da se ipak radi o „svježoj lešini“. Velika je vjerojatnost da su uvjeti u kojima se nalazila lešina do trenutka obdukcije te njezina manipulacija (prekinuta ukočenost neće se ponovno uspostaviti ako je bila u potpunosti razvijena) utjecali na brzinu nastanka te nestanak nekih postmortalnih promjena. Isto tako, zamjećuje se oguljotina (ostrugotina) na vanjskoj strani desnoga skočnog zgloba, koja je najvjerojatnije nastala guranjem tijela životinje o površinu kolnika, te mjesto prijeloma stražnjeg lijevog uda u području skočnog zgloba uz rotaciju njegova distalnog dijela unatrag, a iz rane neposredno iznad zgloba izviruje ulomak potkoljenične kosti. Na lijevoj postranoj poziciji lešine uočava se više uprljanih mjesta sa supstancijom tamnosmeđe do crne boje, koja vizualno odgovara motornom ulju (katkad je podvozje vozila uprljano njime). Utvrđene ozljede i uočeni detalji na slikama govore da je životinja bila u nešto nižem položaju od stvarnoga položaja u kojemu se ona nalazi kada stoji. Kao posljedica tog položaja, nakon udara srnjaka desnom prednjom stranom vozila, on nije odbačen u zrak, nego je djelomično podvučen pod vozilo, potom je zarotiran čime je najvjerojatnije došlo do prijeloma stražnjega lijevog uda u području skočnoga zgloba te je u konačnici odbačen u stranu (kanal). Uočene promjene karakteristične su za situacije u kojima životinja podleti pod vozilo. U ovakvom nižem položaju srnjak se može naći kada se kreće skokom (trkom), i to u fazi doskoka.

Na kraju možemo zaključiti kako bi detaljan nalaz veterinar s mjesta događaja, koji uključuje vanjski pregled lešine – položaj tijela, uočene ozljede, prisutne postmortalne promjene, rektalnu temperaturu te temperaturu okoliša i svojstva podloge na mjestu

nalaza tijela i drugi uočeni podaci uvelike pomogli u donošenju mišljenja. Pretpostavljamo da ono nije zatraženo od glavnog istražitelja te da je veterinar imao jedinu zadaću preuzimanja lešine.

Napad pasa na jelene lopatare

U ograđenom prostoru u kojemu su uzgajani jelene lopatari vlasnik nalazi sedam usmrćenih jelena i tri psa križanca nepoznata vlasnika koji su na njegov zahtjev odstrijeljeni. Policijski službenici, po dojava, istoga dana dolaze i pregledavaju mjesto događaja, sastavljaju službenu zabilješku te o događaju obavještavaju nadležnog veterinarskog inspektora koji sljedećeg dana provodi inspeksijski nadzor. Veterinarski inspektor utvrđuje kod sedam lešina lopatara postojanje ozljede kože u obliku razderotina te znakove nadutosti. Nakon nadzora na zahtjev inspektora identificiraju se lešine pasa pomoću čitača mikročipova čime se ujedno utvrđuje njihov vlasnik. Razudba lešina i cjeloviti očevid mjesta događaja ne zahtijevaju se niti se izvode. Tijekom jedne od rasprava na općinskom sudu inspektor se očituje o razlozima neobavljanja razudbe lešina jelena lopatara radi utvrđivanja uzroka uginuća navodeći *kako je uzrok usmrćenja bio evidentan iz zatečenog stanja, odnosno da su psi bili u direktnoj ili indirektnoj uzročnoj vezi s usmrćenjem predmetne divljači*. Prema njegovu opažanju uzrok usmrćenja divljači bio je ili udarac u ogradu, iskrvarenje, ili ugriz pasa. Isto tako, kao jedan od razloga neobavljanja razudbe jest i utvrđeni identitet vlasnika odstrijeljenih pasa.

Zadatak vještačenja u konkretnom slučaju bio je utvrditi uzrok uginuća jelena, uzročno-posljedičnu vezu između eventualnog djelovanja pasa i uginuća jelena, kao i sve relevantne okolnosti vezane uz razjašnjenje uzroka i štetnih posljedica kritičnog događaja uzimajući u obzir sve činjenice i dokaze iz dostavljenog sudskog spisa. Iz nalaza iz spisa, to jest navoda veterinarskog inspektora koji je najmlađi rođak osoba u ovom slučaju da to i ustanovi, možemo samo pretpostaviti da su ozljede uzrokovane ugrizima pasa. Naime, nisu poznate lokalizacije, karakter i opseg spomenutih ozljeda te jesu li one dovele do iskrvarenja, a u konačnici i smrti tih životinja. Uzmemo li u obzir navode i iskaze drugih svjedoka, vlasnika jelena lopatara, policijskog službenika te lovca koji je usmrtio pse, dolazimo do zaključka da su spomenute ozljede lokalizirane na području vrata i tijelu lešina. Pritom, karakter ozljeda nije poznat, već se jedino pretpostavlja da su one posljedica ugriza pasa, odnosno da su neke od njih nastale ozljeđivanjem prilikom bijega od pasa. Uistinu, u spisima se nalaze fotografije koje je mobitelom snimio

vlasnik lopatara, a koje samo djelomično pomažu u procjeni vrste, težine i lokalizacije uočenih ozljeda te na temelju kojih gotovo da i nije moguće utvrditi okolnosti koje su zatečene na mjestu događaja. Uglavnom se radi o makrofotografijama lešina koje su snimljene s jedne strane tijela. Pritom treba napomenuti da su loše kvalitete i nisu zadovoljavajuće razlučivosti. Nakon analize fotografija zaključili smo da se uistinu radilo o napadu više pasa na krdo jelena koja se nalazila u ograđenom lovištu. Ovaj zaključak proizlazi iz lokalizacije ozljeda (uzgrizne rane i razderotine) u području gornje trećine vrata (grkljana), stražnjih ekstremiteta i trbuha te nalaza slijepljenih dlaka područja vrata i bedra. I dok za gotovo sve ozljede možemo pretpostaviti da su nastale za života, ozljede koje uočavamo na rožištima jedne od lešine vjerojatno su prouzročene tijekom agonije ili poslije smrti. Isto tako, s velikom sigurnošću možemo reći da su lopatari bili progonjeni od strane više pasa, čemu u prilog idu brojni otisci šapa/papaka na mjestima nalaza lešina te nalaz lešina jelena na različitim mjestima ograđenog lovišta. Iako na prvi pogled ozljede na području vrata ne izgledaju pogubne za život, odnosno opsežne, napominjemo da se njihova težina i opseg mogu određivati tek nakon razudbe. Ovdje nije loše naznačiti kako je u ovakvim slučajevima indicirano izvesti razudbu svake pojedine lešine na temelju čijih bi se nalaza nepobitno moglo reći o kojim se ozljedama radi i u kojoj su mjeri one dovele do smrti životinja. Isto tako, ustanovljene patoanatomske promjene nakon razudbe dale bi odgovor na pitanje jesu li životinje uginule zbog ugriza i/ili nekoga drugog stanja ili bolesti. Štoviše, propušta se potpuni očevid mjesta događaja kojim bi se ustanovilo činjenično stanje s obzirom na položaj lešina, mjesto nalaza, dinamiku kretanja životinja i stanje pretpostavljenih počinitelja (pasa). Nije jasno iz kojeg razloga ne postoji službena fotodokumentacija mjesta događaja.

Kada je riječ o pretpostavljenim počiniteljima, možemo naznačiti jedino da su oni mogli dovesti do smrti jelena, no ne možemo tvrditi da su to baš ti psi. U ovom slučaju, da se na mjestu događaja postupilo prema pravilima struke i da je izvedena razudba lešina jelena lopatara, došlo bi se do činjenica na temelju kojih bi se povezali počinitelji i žrtve, odnosno odstrijeljeni su se psi mogli potvrditi ili isključiti kao počinitelji. Primjerice, da su se razudbom utvrdile ugrizne rane, bilo bi moguće na temelju nađenih ugriznih obrisa (veličine ugriza i razmaka među pojedinim tragovima ugriza) identificirati počinitelja, odnosno potvrditi ili isključiti zatečene pse kao počinitelje. Isto tako, dobro je poznato da psi pri napadu na

žrtvu ostavljaju vlastiti biološki trag (slina, katkad i krv ako ih žrtva ozlijedi) koji je moguće identificirati zahvaljujući analizi DNA i usporedbi s potencijalnim počiniteljem.

Sumnja na počinjenje kaznenog dijela protuzakonitog lova, odnosno krivolova

Osoba za koju se sumnja da je nezakonito usmrtila srnu, u vrijeme sezone lova, no u lovištu gdje ne ostvaruje pravo lova. Počinitelj se brani da ju je odstrijelio zato jer ju je njegov lovački pas pasmine brak jazavčar ranio do te mjere da, po osobnoj procjeni, nije bilo šanse da preživi nanesene ozljede. Izjavljuje da je sudjelovala u lovu susjednoga lovačkog društva te se iz razloga više sile (snijeg, mećava) uputila preko područja dotičnog lovišta u pratnji psa koji je nestao za tragom divljači, a kojega je našao uz teško ozlijeđenu srnu. Navodi da je sve to počinio iz nehaja te da nije lovio u tuđem lovištu, već se našao u nezahvalnoj situaciji gdje je instinktivno reagirao usmrćujući srnu. S mjesta događaja osumnjičeni odnosi odstrijeljeno grlo kojemu nedaleko od kuće skida kožu koju baca zamotan u PVC vrećicu uz kolni put, dok meso zadržava. Nakon podnošenja kaznene prijave ne niječe da se to dogodilo, dragovoljno predaje meso i oružje te pokazuje oba mjesta događaja (mjesto odstrijela i mjesto na kojemu je skinuta i odbačena koža). U ovom slučaju sud je zatražio vještačenje kojim bi se utvrdilo zdravstveno stanje odstrijeljene srne (*je li srna bolovala od neke bolesti koja je utjecala na njezinu pokretljivost*) te mehanizam i dinamiku nastanka ozljede (*postoje li ugrizi na koži* i na kojim dijelovima tijela; *je li sporna srna bila izgrizena i u kojoj mjeri; može li pas brak jazavčar izgristi zdravu srnu*). Odgovori na ova pitanja kao i mišljenje proizašli su iz nalaza patoanatomske pretrage oduzetog egzenteriranog, oguljenog trupla te pronađene kože (nedostaje dio koji prekriva stražnje ekstremitete) s intaktnom glavom odvojenom od trupa i distalnim dijelovima prednjih ekstremiteta. Pretraga unutarnjih organa kao što su srce, jetra, slezena, pluća, bubrezi, mokraćni mjehur i svi probavni organi od usta do anusa nije bila moguća jer nisu bili dostavljeni. Temeljem nalaza jedino se moglo ustvrditi da na dostavljenim dijelovima tijela osim ozljeda nastalih djelovanjem vatrenog oružja nisu nađene ozljede koje bi odgovarale ugrizu pasa. Isto tako, nije bilo moguće dati konkretno mišljenje je li životinja bolovala od neke bolesti koja je utjecala na njezinu pokretljivost, odnosno moglo se jedino pretpostaviti da se radi o „životinji dobre kondicije“ uzimajući u obzir dobro razvijenu mišićnu masu i stupanj prožetosti potkožja masnim tkivom.

U ovom slučaju, premda se dobiva dojam da je učinjeno sve što je bilo moguće, moramo primijetiti da bi prisutnost veterinar na mjestima događaja bila od velike pomoći. Naime, izostavljanje prikupljanja materijalnih dokaza kao što su dijelovi tijela (unutarnjih organa i kože stražnjega dijela tijela) znatno je utjecalo na donošenje mišljenja vezanih u zdravstveno stanje i ugrizne rane. Dakako, da je obilježja krvnoga traga nađenoga na mjestu događaja proanalizirao stručnjak, veterinar, moglo bi se ustanoviti je li do napada pasa na srnu stvarno i došlo.

Literatura

- ANON. (2006): Zakon o zaštiti životinja. Narodne novine, broj 135/2006.
- ANON. (2011): Kazneni zakon, Narodne novine, broj 125/2011.
- ANON. (2013a): Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti životinja. Narodne novine, broj 37/2013.
- ANON. (2013b): Zakon o veterinarstvu. Narodne novine, broj 82/2013 i 148/2013.
- ANON. (2013c): Zakon o kaznenom postupku. Narodne novine, broj 145/2013.
- ANON. (2015): Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (pročišćeni tekst). Narodne novine, broj 81/2015.
- BERTINO, A. J., P. BERTINO (2015): Forensic Science: Fundamentals and Investigations. National Geographic Learning. Cengage Learning, New York, USA.
- BYRD, J. H., J. L. CASTNER (2000): Forensic Entomology: The Utility of Arthropods in Legal Investigations. CRC Press. London, UK.
- COOPER, J. E., M. E. COOPER (2007): Introduction to Veterinary and Comparative Forensic Medicine. Blackwell Publishing, Oxford, UK.
- COOPER, J. E., M. E. COOPER (2013): Wildlife Forensic Investigation: Principles and Practice. CRC Press, Taylor & Francis Group. London, UK.
- LEE, H. C., T. PALMBACH, M. T. MILLER (2001): Henry Lee's Crime Scene Handbook. Academic Press.
- MERCK M. D. (2012): Veterinary Forensics: Animal Cruelty Investigations, 2nd Edition, Wiley-Blackwell.
- MODLY, D., M. POPOVIĆ, G. MRŠIĆ (2014): Osiguranje mjesta događaja. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- MUNRO R., H. M. C. MUNRO (2008): Animal Abuse and Unlawful Killing: Forensic Veterinary Pathology. Elsevier Saunders. London, UK.
- MUNRO, R., H. MUNRO (2011): Forensic Veterinary Medicine: 2. Postmortem Investigation. In Practice. 33, 262–270.
- NEWBERRY, S., R. MUNRO (2011): Forensic veterinary medicine: 1. Investigation involving live animals. In Practice. 33, 220–227.
- RADMILOVIĆ, Ž. (2008): Rad na mjestu događaja, Krimarak 12, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb
- SEVERIN, K., P. DŽAJA, M. NOVOKMET, D. KONJEVIĆ, S. KUŽIR, A. GUDAN KURILJ, N. ZDOLEC, I. FURAC, M. KUBAT, E. ŠATROVIĆ, B. MIOČ, Ž. GRABAREVIĆ (2013): Značenje identifikacije kralježnjaka u sudskom veterinarstvu. Vet. stanica. 44, 119-133.
- SINCLAIR, L., M. MERCK, R. LOCKWOOD (2006): Forensic Investigation of Animal Cruelty: A Guide for Veterinary and Law Enforcement Professionals. Humane Society of the United States. Washington, USA.
- ZEČEVIĆ, D. (2004): Sudska medicina i deontologija. Medicinska naknada, Zagreb.

BESPLATNI OGLASI

Nudimo posao za dvoje dr. med. vet. (m/ž) s položenim državnim stručnim ispitom. Životopis možete poslati na e-mail: veterinarska.stanica.pozega@po.t-com.hr, a za sve dodatne informacije nazovite na 098/256-423.

TRAŽIM POSAO!

Diplomirala sam 1985. godine i imam 20 godina radnog staža u struci. Radila sam više godina kao terenski veterinar, kao ovlaštenu veterinar u klaonici i pri vršenju službenih kontrola te pet godina u maloj praksi. Položila sam državni ispit i posjedujem važeću licenciju. Izvorni sam govornik francuskog jezika, a aktivno se služim engleskim i njemačkim jezikom. Anita Šustra, dr. med. vet., Medovićevo 2, 10 000 Zagreb, Mob: 091 791 20 81, e-mail: anitasustra@yahoo.com